

Sygn. akt II CSK 440/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 maja 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Iwona Koper (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Wojciech Katner

SSA Barbara Lewandowska

w sprawie z powództwa A. G.i Z. G.
przeciwko [...] Bank Polski Spółce Akcyjnej
z siedzibą w [...]
o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym
w Izbie Cywilnej w dniu 11 maja 2017 r.,
skargi kasacyjnej strony pozwanej
od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]
z dnia 28 stycznia 2016 r., sygn. akt I ACa [...] /15,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę Sądowi
Apelacyjnemu w [...] do ponownego rozpoznania wraz z
orzeczeniem o kosztach postępowania kasacyjnego.**

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 18 marca 2015 r. Sąd Okręgowy w [...] oddalił powództwo o pozbawienie wykonalności w stosunku do powodów A. G. i Z. G. tytułu wykonawczego w postaci bankowego tytułu egzekucyjnego z dnia 4 lipca 2011 r., wystawionego przez pozwanego – [...] Bank S.A. z siedzibą w [...], zaopatrzonego w klauzulę wykonalności przez Sąd Rejonowy w [...] postanowieniem z dnia 30 sierpnia 2011 r.

W motywach prawnych rozstrzygnięcia wskazał, że w polskim systemie prawnym przyjęto zasadę równorzędnej odpowiedzialności dłużnika i poręczyciela, brak jest zatem podstaw do przyjęcia, że poręczenie ma w stosunku do zobowiązania głównego charakter subsydiarny. Powodowie w niniejszej sprawie odpowiadają jako poręczyciele solidarnie z kredytobiorcami za spłatę kredytu mieszkaniowego hipotecznego. Z chwilą wymagalności długu pozwany jako wierzyciel był uprawniony do żądania, według własnego wyboru spełnienia całości lub części zobowiązania od dłużnika głównego lub poręczycieli łącznie lub od każdego z osobna. Strona powodowa nie wykazała, aby wystąpiły jakiekolwiek prawem przewidziane zdarzenia skutkujące wygaśnięciem umowy poręczenia. Skutku takiego nie rodzi fakt niepoinformowania powodów przez pozwany bank o niedopełnieniu przez kredytobiorców obowiązku ustanowienia hipoteki, jako zasadniczego zabezpieczenia udzielonego kredytu. Brak nadzoru ze strony pozwanego banku nad należyтым wykonaniem obowiązku ustanowienia hipoteki zabezpieczającej kredyt przez kredytobiorców stanowił rażące zaniedbanie pozwanego. Okoliczność, że brak zabezpieczenia umożliwił kredytobiorcom zbycie nieruchomości nie mogła jednak rzutować na zakres odpowiedzialności powodów wobec banku z tytułu udzielonego poręczenia. Przepisy art. 22¹ k.c. w zw. z art. 385¹ k.c. w zw. z art. 880 k.c., art. 887 k.c. i art. 5 k.c., na które powołali się powodowie w uzasadnieniu powództwa nie mogą stanowić materialnoprawnej podstawy żądania pozbawienia wykonalności tytułu wykonawczego. W świetle art. 887 k.c., jeżeli wierzyciel wyzbył się zabezpieczenia wierzytelności albo środków dowodowych ponosi on względem poręczyciela odpowiedzialność za wynikłą

szkodę. Powództwo o odszkodowanie powinno być dochodzone w odrębnym procesie, a nie w ramach powództwa opozycyjnego z art. 840 k.p.c. Podobne stanowisko zajął Sąd Okręgowy w zakresie przytoczonej przez powodów podstawy powództwa z art. 415 k.c.

Na skutek apelacji powodów, opartej na zarzutach naruszenia art. 233 k.p.c., art. 840 k.p.c., art. 881 k.c., art. 876 k.c. i art. 887 k.c., Sąd Apelacyjny w [...] zmienił wyrok Sądu Okręgowego przez uwzględnienie powództwa, jednak z innych przyczyn niż w niej wskazane.

Uznał, że samo poręczenie cywilne na zabezpieczenie spłaty należności banku nie jest czynnością bankową w rozumieniu art. 5 ustawy z dnia 29 sierpnia 26 listopada 2015 r.- Prawo bankowe (Dz.U. 1997 r., Nr 140, poz. 939 – dalej jako „pr. bank”) w brzmieniu obowiązującym w dacie zawierania umowy kredytowej, nadanym mu przez art. 1 ustawy z dnia 1 kwietnia 2004 r. (Dz. U. z 2004 r., Nr 91, poz. 870), obowiązującym od dnia 1 maja 2004 r. W konsekwencji, bank dochodzący swej należności od poręczyciela cywilnego nie jest uprawniony do skorzystania ze szczególnego trybu postępowania, jakim jest wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego, któremu na żądanie wierzyciela można nadać klauzulę wykonalności, gdyż nie może się powoływać w tym tytule na odpowiedzialność dłużnika wynikającą z poręczenia cywilnego. W takim przypadku właściwą drogą do dochodzenia wierzytelności jest wytoczenie procesu cywilnego.

Nadto wskazał, że bankowemu tytułowi egzekucyjnemu może być nadana klauzula wykonalności, jeżeli w tym tytule czynność bankowa, z której wynikają dochodzone roszczenia jest określona w sposób umożliwiający jej zindywidualizowanie i zakwalifikowanie jako czynności bankowej. W okolicznościach sprawy wymaganie to nie zostało spełnione. Pozwany bank we wniosku o nadanie klauzuli wykonalności oraz bankowym tytule egzekucyjnym nie zindywidualizował dochodzonego roszczenia i nie powołał się na określone czynności stanowiące jego podstawę. Dołączył wprawdzie do wniosku umowę kredytową i oświadczenia powodów, ale powołał się na solidarną odpowiedzialność czterech osób, których czynność dotyczy i czynność bankową jako ich podstawę. Tymczasem analiza umowy kredytowej (§ 2, § 11 ust. 1 pkt 1

do 6 oraz pkt 7 i ust. 2) wskazuje na rozróżnienie dokonywanych czynności zabezpieczenia kredytu udzielonego przez kredytobiorców oraz umowę cywilną poręczenia powodów, zawartą odrębnie od umowy kredytowej. Takie ukształtowanie zabezpieczeń wskazywało wprost na charakter czynności bankowych i odrębnie umowy cywilnej zawartej z powodami. Wykluczało to możliwość skorzystania przez bank z uprawnień wynikających z art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 pr. bank.

W skardze kasacyjnej od wyroku Sądu Apelacyjnego, opartej na podstawie naruszenia przepisów postępowania cywilnego mających istotny wpływ na wynik sprawy, pozwany bank zarzucił naruszenie: art. 96 ust. 1 i 2 i art. 97 ust. 1 pr. bank. w brzmieniu obowiązującym do dnia 26 listopada 2015 r. przez błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że pozwany bank nie był uprawniony do wystawienia bankowego tytułu egzekucyjnego w stosunku do powodów, jako poręczycieli cywilnych za zobowiązania kredytobiorców wynikające z umowy kredytu, art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. przez jego zastosowanie i przyjęcie, że w sprawie zaistniały okoliczności skutecznie przeczące zdarzeniom, na których oparty został tytuł wykonawczy oraz uznanie, że w trybie powództwa przeciwegzekucyjnego można kwestionować braki formalne bankowego tytułu egzekucyjnego, art. 843 § 3 k.p.c., art. 378 § 1 k.p.c., art. 382 i art. 328 § 2 k.p.c. przez pominięcie części materiału dowodowego zebranego w postępowaniu w pierwszej instancji, tj. nieuwzględnienie zapisów bankowego tytułu egzekucyjnego w zakresie w jakim określał on, że powodowie są poręczycielami kredytu, art. 385 k.p.c.

Wnosił o uchylenie wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Tytułem wstępu wskazać trzeba, że po utracie z dniem 1 sierpnia 2016 r. mocy obowiązującej przez przepisy art. 96 ust. 1 i art. 97 ust. 1 pr. bank. (wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 14 kwietnia 2015 r., P 45/12, OTK A 2015, nr 4, poz. 46), bankowy tytuł egzekucyjny wystawiony przed tą datą, w stosunku do którego przed 1 sierpnia 2016 r. wystąpiono o nadanie klauzuli wykonalności,

zachowuje skuteczność i po zaopatrzeniu w klauzulę wykonalności może stanowić podstawę egzekucji.

Trafnie zarzuca skarżący, że kognicja Sądu Apelacyjnego w postępowaniu toczącym się na podstawie art. 840 § 1 pkt 1 k.p.c. nie obejmowała zarzutów formalnych związanych z nadaniem bankowemu tytułowi egzekucyjnemu klauzuli wykonalności. Zarzuty takie mogą być podnoszone w drodze wniesionego na podstawie art. 795 k.p.c. zażalenia na postanowienie o nadaniu klauzuli wykonalności (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 17 kwietnia 1985 r., III CZP 14/85, OSNC 1985, nr 12, poz. 192, wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 kwietnia 2007 r., III CSK 416/06 i z dnia 20 kwietnia 2016 r., V CSK 467/15, nie publ.). W postępowaniu klauzulowym sąd bada, czy wystawienie bankowego tytułu egzekucyjnego nastąpiło zgodnie z art. 5 i art. 96 do 98 pr. bank. Nadanie klauzuli wykonalności z naruszeniem tych przepisów nie stanowi podstawy do pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności na podstawie art. 840 § 1 k.p.c..

Niezależnie od tego błędny jest pogląd Sądu Apelacyjnego co do wykładni art. 97 ust. 1 pr. bank. z pominięciem tego, że po jego zmianie ustawą z dnia 9 kwietnia 1999 r. o zmianie ustawy o Bankowym Funduszu Gwarancyjnym oraz niektórych ustaw (Dz.U. Nr 40, poz. 399), bankowy tytuł egzekucyjny może być wystawiony także przeciwko osobie będącej dłużnikiem banku z tytułu zabezpieczenia wierzytelności banku wynikającej z czynności bankowej, a więc także przeciwko poręczycielowi cywilnemu umowy kredytu zawartej z bankiem.

Przepisy art. 96 ust. 1 i 2 i art. 97 pr. bank., regulujące podstawę wszczęcia egzekucji przez bank, z uwagi na ich przedmiot i treść są przepisami procesowymi. Oparcie rozstrzygnięcia przez Sąd Apelacyjny, który przy rozpoznawaniu apelacji jest związany zarzutami naruszenia przepisów postępowania (zob. uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 31 stycznia 2008 r., III CZP 49/07 – zasada prawna, OSNC 2008, nr 6, poz. 55), na zarzutach naruszenia tych przepisów, nie podnoszonych w apelacji powodów wykracza poza dopuszczalny zakres rozpoznania sprawy (art. 378 § 1 k.p.c.).

Nieuzasadniony jest zarzut naruszenia art. 843 § 3 k.p.c. w sytuacji, gdy zarzutów takich powodowie nie zgłaszali także w pozwie.

Uchybienie powinności rozpoznania sprawy w granicach apelacji, stanowiło nierozpoznanie przez Sąd Apelacyjny zarzutów apelacji powodów, kwestionujących - ze wskazaniem na naruszenie art. 233 k.p.c., art. 840 k.p.c., art. 881 k.c., 876 k.c., art. 887 k.c. - oddalenie przez Sąd Okręgowy powództwa, opartego na twierdzeniu o nieistnieniu ich obowiązku wobec banku, stwierdzonego bankowym tytułem egzekucyjnym, z przyczyn nie związanych z wymogami formalnymi nadania temu tytułowi klauzuli wykonalności.

W tym stanie rzeczy jako przedwczesne przedstawiają się dalsze zarzuty wniesionej skargi kasacyjnej.

Kierując się powyższym Sąd Najwyższy uchylił zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania, pozostawiając temu Sądowi rozstrzygnięcie o kosztach postępowania kasacyjnego (art. 398¹⁵ § 1 k.p.c., i art. 108 § 2 k.p.c., w zw. z art. 391 § 1 i art. 398²¹ k.p.c.).